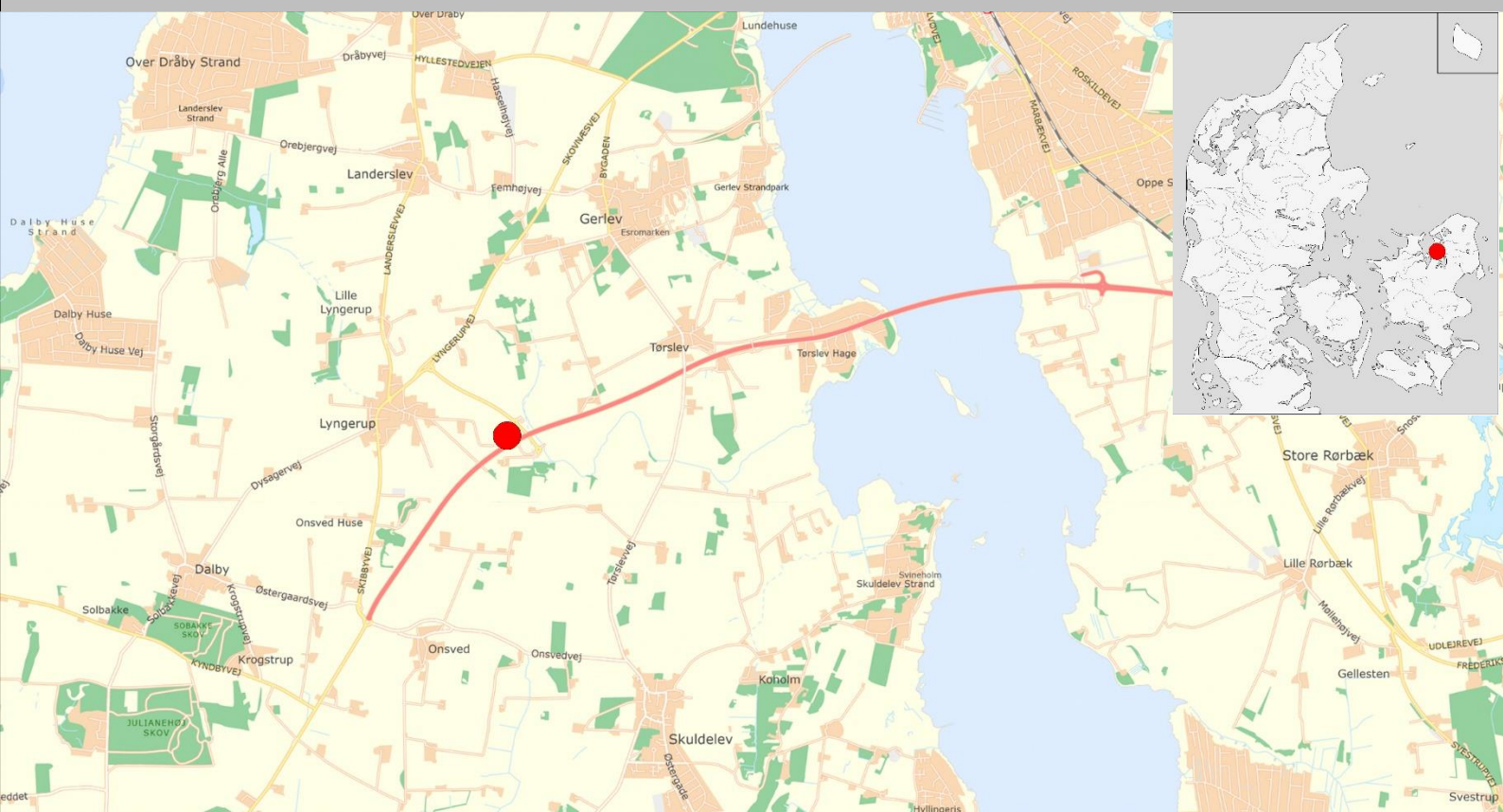

ROM 3423, Dysseholm (FHM4296/3010)

Arkæobotanisk analyse af neolitisk grøftesystem og tagbærende stolpe fra grubehus

Mads Bakken Thastrup, cand.mag.

Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum

Nr. 4 2021

ROM 3423, Dysseholm (FHM 4296/3010)

Arkæobotanisk analyse af neolitisk grøftesystem og tagbærende stolpe fra grubehus

---

Mads Bakken Thastrup, cand.mag.

Indledning

Roskilde Museum har gennemført udgravningen på lokaliteten ROM 3423, Dysseholm¹. På lokaliteten udgravedes en større boplads med et formodet dateringsspænd fra ældre romersk til ældre germansk jernalder. Desuden fremkom et grøftanlæg omkransende et areal med deponering af keramik, der var typologisk dateret til TNC (Virum-stil).

Prøvebehandling

Efter endt udgravning blev jordprøverne floteret på Roskilde Museums eget floteringsapparat. Floteringsanlægget består af et anlæg, hvor der tilføres vand gennem flere dyser nederst på en skrånstillet sliske, hvor også jordprøven påhældes. Efterhånden som vandstanden stiger, frigøres elementer i jordprøven, der er lettere end vandet, såsom forkullede planterester, som til sidst flyder ud over den øverste ende af slisken, hvor de opfanges i et stofnet med maskestørrelser på ca. 0,25 mm. Floteringsprøven i stofnettet tørres og er nu klar til gennemsyn, mens den tunge floteringsrest, der ligger tilbage i floteringsmaskinen efter den afsluttede floteringsproces, kan soldes.

Det kursoriske gennemsyn

Det kursoriske gennemsyn er foretaget af Anders Schaloffsky Hagensen på Roskilde Museum.

Arkæobotaniske analyser

Neolitisk grøftesystem

To prøver, A1740 og A1743, er analyseret fra et neolitisk grøftesystem. Der blev fundet i alt fire kornkerner, hvor af to kunne bestemmes til emmer/spelt (*Triticum aestivum* ssp. *aestivum/turgidum* ssp. *durum*), som er en meget almindelig afgrøde i tidlig neolitikum (Robinson 2000) (Tabel 1).

Tagbærende stolpe i grubehus

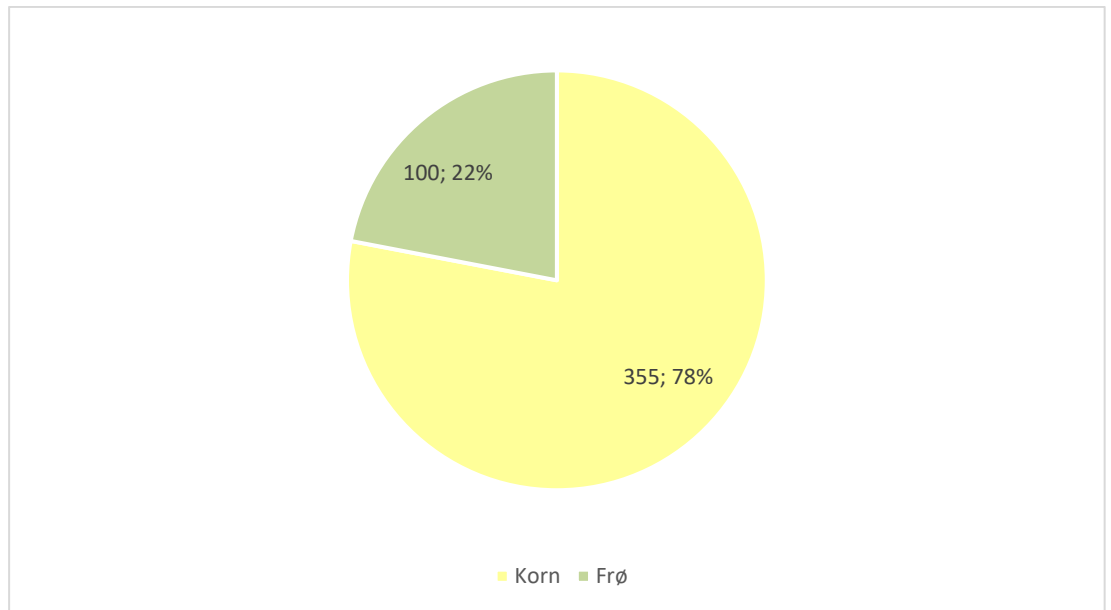
En prøve er analyseret fra den tagbærende stolpe i grubehuset.

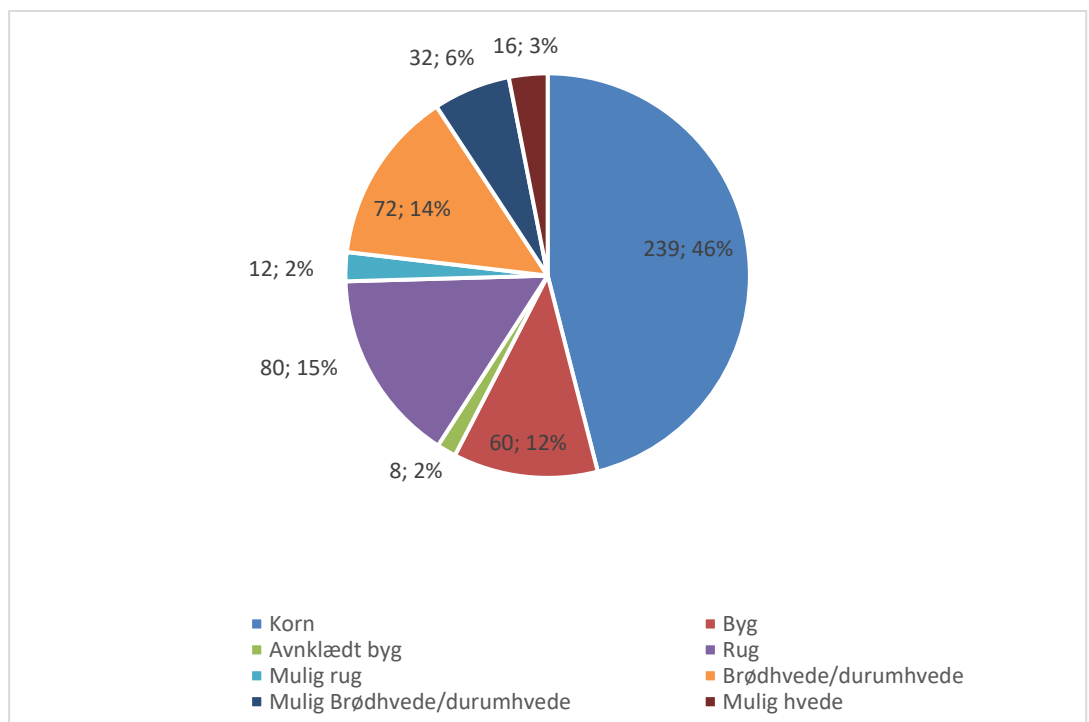
¹ ROM 3423, Dysseholm (FHM 4296/3010). Gerlev sogn, Horns Herred, Frederiksborg Amt. UTM: 687931/6188307 zone 32

Som det fremgår af figur 1, består ca. ¾ af makrofossilerne i prøven af kornkerner mens ¼ består af frø. Da de forkullede var relativt dårligt bevarede var det desværre kun muligt at artsbestemme omkring halvdelen af de fundne kornkerner. Kornkernerne kunne bestemmes til byg (*Hordeum vulgare*) i form af avnklædt byg (*Hordeum vulgare* var. *vulgare*), rug (*Secale cereale* ssp. *cereale*) samt hvede (*Triticum* sp.) i form af brødhvede/durumhvede (*Triticum aestivum* ssp. *aestivum*/*turgidum* ssp. *durum*) (Figur 2). Der er tilsydelende ikke nogen kornsort som er mere dominerende end andre. Sammensætningen af kornsorterne er overordnet set typisk for det vi finder i germansk jernalder, dog er det sjældent at der findes brødhvede/durumhvede (*Triticum aestivum* ssp. *aestivum*/*turgidum* ssp. *durum*) i prøver fra germansk jernalder (Andreasen 2020).

Frøene som optræder i prøven, stammer fra arter, som typisk betegnes som markukrudtsplanter, der er blevet indhøstet sammen med kornet.

Figur 1. Fordeling af korn og frø i prøven fra grubehuset

Figur 2. Fordelingen af kornsorter i prøven fra grubehuset.

Afslutning

Prøverne fra det neolitiske grøftesystem, kunne desværre ikke bidrage med megen viden om vores viden om agerbruget i tidlig neolitikum.

Prøven fra grubehuset viser et meget tidstypisk billede af agerbruget i germansk jernalder, hvor man har dyrket en bred vifte af kornsorter. Forekomsten af brødhvede/durum hvede er dog værd at bide mærke i, da den er forholdsvis sjælden i prøver fra germansk jernalder.

Litteratur

Andreasen, Marianne Høyen 2020: Free-threshing wheat I Danish prehistory. I: Santeri Vanhanen & Per Lagerås (red.): Archaeobotanical studies of past plant cultivation in northern Europe. *Advances in Archaeobotany* 5, s. 37-52.

Robinson, David Earle 2000: Det slesvigske agerbrug i yngre stenalder og bronzealder, s. 281-298 I: Per Ethelberg, Erik Jørgensen & David Earle Robinson: *Det sønderjyske Landbrugs Historie – Sten- og Bronzealder*. Haderslev Museum

Planterne

Hordeum vulgare L. Seksradet byg (nøgen + avnklædt). 60-120 cm høj. Højden kan have ændret sig på grund af avling. (Mossberg, Stenberg & Stenberg 2005)

Secale cereale ssp. *cereale* L. Almindelig Rug. Højde 50-150 cm. Højden har ændret sig på grund af avling, se f.eks. Tvengsberg 1995. (Hansen 1993)

Triticum aestivum ssp. *aestivum*/turgidum ssp. Durum L. Brødhvede/durumhvede. *Triticum turgidum* ssp. *dicoccon*/aestivum ssp. Spelta L. Emmer/spelt. *Triticum turgidum* ssp. *dicoccon* L. Emmer. Højde 90-120 cm. (Hansen 1993)

Identificerede planter

Camelina sativa (L.) Crantz. Sæd-Dodder. Omkring 40.000 frø pr. plante. Blomstrer juni-juli, frøene modnes august sammen med Hørplanten. Er tæt forbundet med Hør dyrkning, og frøene er olieholdige. (Frederiksen et al. 1950)

Svært adskillelige planter

Persicaria maculosa L. Fersken-pileurt. 25-60 cm høj, omkring 200-800 frø pr. plante. Blomstrer og frømodner juli-september. Rent sommerannual (kan også forekomme i vintersæd, Melander 1998). Forholder sig som *Persicaria lapathifolia*. Agerjord, ofte vandlidende, ruderaer. (Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993, Jessen & Lind 1922)

og

Persicaria lapathifolia L. Bleg pileurt. 30-60 cm (25-80 cm) høj, omkring 800-850 frø pr. plante. Blomstrer og modner frø i juli-september. Udpræget sommerannual plante. Kan være meget skadelig i vårsæden, især i lave noget vandlidende marker, hvor den kan forekomme meget talrigt, kan også forekomme i vintersæden. (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993)

Planter identificeret til slægt eller familie

Chenopodium sp. Gåsefod

Galium sp. Snerre.

Polygonaceae. Syre-familien.

Litteratur

Frederiksen, H. & P. Grøntved, H.I. Petersen 1950: *Ukrudt og ukrudtsbekæmpelse*. Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab. København.

Hansen, K. 1993: *Dansk feltflora*. 1. udgave, 6. oplag. København.

Jessen, K. & J. Lind 1922: *Det Danske Markukrudts Historie*. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, naturvidensk. og mathem. Afd., 8 Række, VIII. København.

Melander, B. 1998: Beskrivelse af ukrudtsplanter. I: *Ukrudtsbekæmpelse i landbruget*. Forskningscenter Flakkebjerg. Afdeling for Plantebeskyttelse. 3. udgave. S. 41-190.

Mossberg, B. L. Stenberg & S. Ericsson 2005: *Den Store Nordiske Flora*. G.E.C. Gads Forlag. København.

A-nr.	1740	1743	2249	A-nr.
Prøvestørrelset (ml)	40	14	92	Prøvestørrelse (ml)
Andel analyseret	100 %	100%	17,19%	Analyseret
Cerealia	1	1	164	Korn
Cerealia (fragment)			224	Korn (fragment)
Hordeum vulgare			60	Byg
Hordeum vulgare var. vulgare			8	Avnklædt byg
Secale cereale ssp. cereale			80	Rug
cf. Secale cereale ssp. cereale			12	Mulig rug
Triticum aestivum ssp. aestivum/turgidum ssp. durum			72	Brødhvede/durumhvede
cf. Triticum aestivum ssp. aestivum/turgidum ssp. durum			32	Mulig Brødhvede/durumhvede
Triticum turgidum ssp. dicoccon/aestivum ssp. spelta	1	1		Emmer/spelt
cf. Triticum sp.			16	Mulig hvede
Secale cereale ssp. cereale, aks			4	Rug, aks
Camelina sativa			20	Sæddodder
Chenopodium sp.			20	Gåsefod
Galium sp.			4	Snerre
Persicaria maculosa/lapathifolia			16	Bleg/Fersken-pileurt
Polygonaceae			4	Syrefamilien
Indet			36	Ubestemmelig
Knoglefragment		Ja	Ja	Knoglefragment
Mineralsk slagge			Ja	Mineralsk slagge
Trækul (x-xxxxx)	XX	XX	XX	Trækul (x-xxxxx)

Tabel 1. Resultatet af den arkæobotanisk analyse. 17,19% af A2249 er analyseret – tallene i tabellen er det anslåede antal makrofossiler i 100 % af prøven. Trækulsmængden opgives som henholdsvis X med det mindste og XXXXX med det største indhold af trækul. Cf. angiver sandsynlig artsbestemmelse.

Rapporterne fra Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum fremlægger resultater i forbindelse med specialundersøgelser af arkæologisk genstandsmateriale.

Hovedvægten er lagt på undersøgelser med en naturvidenskabelig tilgangsvinkel. Heriblandt kan nævnes arkæobotaniske undersøgelser, vedanatomiske undersøgelser, antropologiske undersøgelser af skeletter samt zooarkæologiske undersøgelser.

Der optræder også andre typer dokumentationsfremlæggelser, som f.eks. besigtigelse af marinarkæologiske lokaliteter og metodebeskrivelser af konserveringsteknisk karakter.

Alle rapporter kan downloades fra Moesgaard Museums hjemmeside.
Eftertryk med kildeangivelse tilladt.